

Obductie

informatie voor nabestaanden

U heeft deze folder gekregen omdat uw echtgenoot, familielid of dierbare is overleden. De behandelend arts heeft u gevraagd of obductie verricht mag worden. Deze folder gaat over de vragen 'Wat is eigenlijk een obductie?', 'Wat gebeurt er dan precies?' en 'Waarom kan een obductie zinvol zijn?'.

De omstandigheden waarin verdriet of andere emoties overheersen, maken het vaak moeilijk om deze vragen te stellen. Toch zijn deze vragen belangrijk en kunnen voor u medebepalend zijn of u wel of niet toestemming zult verlenen.

Deze folder is bedoeld om u te helpen bij uw besluit om wel of geen toestemming voor obductie te verlenen. Als u na het lezen nog vragen heeft, kunt u deze natuurlijk altijd stellen aan de arts. Hij of zij zal u helpen met het nemen van een beslissing. Neemt u de tijd om de informatie goed te lezen en spreek met de arts het tijdstip af waarop u uitsluitsel geeft over uw beslissing.

Wat is een obductie?

Obductie is een inwendig onderzoek van het lichaam van een overleden persoon. Obductie wordt ook wel sectie, autopsie of lijkschouwing genoemd. Obductie wordt gedaan door een medisch specialist, de patholoog. Voordat de patholoog aan de obductie begint, onderzoekt hij het lichaam eerst uitgebreid van buiten: het uitwendig onderzoek. Daarna begint het inwendige onderzoek, waarbij vrijwel alle organen van de overledene onderzocht worden. Van een obductie is achteraf vrijwel niets meer van te zien is. Net zoals bij een operatie. Het onderzoek wordt uiteraard op een respectvolle wijze verricht.

Toestemming voor obductie

Een obductie kan niet zonder toestemming van nabestaanden. De procedure begint met de vraag van de arts of obductie mag worden verricht, het uitreiken van deze folder en bij u informeren of u nog vragen heeft. U als nabestaande bent degene die besluit of u toestemming verleent voor obductie. Besluit u geen toestemming te verlenen, dan wordt geen obductie verricht. Het is ook mogelijk om beperkt toestemming te geven. U kunt dan bepalen wat wel en wat niet onderzocht mag worden. Als de overledene een wilsbeschikking heeft waarin is opgenomen dat hij of zij geen obductie wenst, kunt u niet alsnog toestemming geven.

De toestemmingsprocedure is anders bij een zogenaamde niet-natuurlijk dood. Achterin deze folder staat hierover meer informatie. De toestemmingsprocedure is ook anders bij

kinderen tussen 1 en 18 jaar. Er kan dan een zogenaamde NODO procedure gestart worden. Men spreekt dan niet meer van een reguliere obductie maar van een NODO procedure. De kinderarts informeert u hierover.

Waarom obductie?

Obductie kan zinvol zijn om de volgende redenen:

- Vaststellen of een ziekte erfelijk of besmettelijk is. Dit kan van belang zijn voor familieleden en andere nabestaanden die in nauw contact met de patiënt stonden.
- Onderzoeken van het ziekteverloop en de doodsoorzaak. We kunnen controleren of een medische behandeling in de laatste levensfase juist is geweest en hoeveel effect dit heeft gehad. Vaak stellen nabestaanden dit op prijs. Ook is het belangrijk voor patiënten die dezelfde ziekteverschijnselen hebben. De ervaring heeft geleerd dat ook bij patiënten, waar de doodsoorzaak duidelijk leek, zich toch nog bevindingen voordeden die niemand had verwacht. De informatie die een obductie oplevert, helpt de artsen om kritisch naar de behandeling te kijken.
- Obducties zijn van onschatbare waarde voor de wetenschap. Van veel ziekten is kennis ontleend aan studies die gebruik hebben gemaakt van obductiemateriaal.

Wat gebeurt er bij een obductie?

- Bij een obductie wordt het lichaam van een overledene geopend en worden de organen in het lichaam geïnspecteerd. Daarna worden ze over het algemeen één voor één uit het lichaam verwijderd, gewogen, en ook ingesneden om de binnenkant te kunnen inspecteren. Vervolgens wordt uit elk orgaan een klein stukje weefsel genomen om microscopisch te onderzoeken. Dat is belangrijk, omdat niet alle afwijkingen met het blote oog herkenbaar zijn. Daarna worden de organen teruggeplaatst in het lichaam, behalve de organen waarvan het onderzoek nog niet afgerond kan worden (zoals bij onderzoek van de hersenen). Het lichaam wordt gesloten om vervolgens te worden overgedragen aan de begrafenisondernemer. Als de overledene voor een opbaring wordt aangekleed, is van de obductie niets meer te zien. Alleen als bij kale mensen de hersenen (door schedellichting) worden onderzocht, kan het niet onzichtbaar worden gemaakt. Als nabestaanden dit laatste bezwaarlijk vinden, kunnen zij dit bespreken met de arts. Er kan dan bijvoorbeeld een gedeeltelijke obductie plaatsvinden.
- In de meeste ziekenhuizen wordt voor hersenonderzoek apart toestemming gevraagd aan de nabestaanden. Dit is echter niet wettelijk verplicht. Mocht u bezwaar hebben tegen hersenonderzoek, dan kunt u dit aan de arts kenbaar maken. Ook is het belangrijk te weten, zoals boven al vermeld, dat de hersenen niet onmiddellijk onderzocht kunnen worden, maar eerste behandeld moeten worden en pas later onderzocht kunnen worden. De hersenen worden daarom niet teruggeplaatst maar later, na onderzoek, apart gecremeerd.

Het bewaren van weefsel en organen

Er zijn omstandigheden waarin, naast de kleine stukjes weefsel voor het microscopisch onderzoek, één of meer organen - of delen daarvan - langer worden bewaard. Dit kan in de volgende situaties nodig zijn:

- Het orgaan is héél klein zodat het in zijn geheel voor het aanvullend microscopisch onderzoek moet worden meegenomen.

- Er is een ingewikkelde afwijking van het orgaan die uitgebreider onderzoek noodzakelijk maakt, eventueel in samenwerking met een deskundige uit een ander ziekenhuis.
- Het weefsel of orgaan moet eerst bewerkt worden om tot onderzoek over te kunnen gaan. De bewerking kan enkele dagen en soms weken in beslag nemen. Voor hersenonderzoek bijvoorbeeld is een periode van 6 tot 12 weken nodig voor bewerking en beoordeling.

Deze redenen maken het langer bewaren van de (delen van) organen noodzakelijk om tot een diagnose te kunnen komen.

Een andere reden om een (deel van een) orgaan te bewaren, is voor onderwijsdoeleinden. Als het orgaan op een treffende wijze een bepaalde ziekte laat zien, kan het een grote dienst bewijzen bij het onderwijs aan medische studenten, artsen en verpleegkundigen. Dit komt overigens zelden voor.

Als bepaalde organen (of delen van) langer bewaard worden, dan worden deze weefsels of organen niet met de overledene mee begraven of gecremeerd. Zij worden later alsnog gecremeerd door het ziekenhuis, behalve als ze bewaard blijven voor onderwijsdoeleinden. Als u hiertegen bezwaar heeft, kunt u dit kenbaar maken aan de arts. Als uw bezwaar ertoe leidt dat tijdens de obductie onvoldoende gegevens kunnen worden verkregen, dan zal de arts dit met u bespreken. U kunt dan in samenspraak tot een voor u aanvaardbare beslissing komen.

Hoeveel tijd kost het?

Als u toestemming geeft, wordt de overledene naar de afdeling Pathologie overgebracht. Een patholoog doet meestal binnen één werkdag de obductie. Het hele onderzoek zoals hierboven beschreven duurt maximaal 3 uur. Daarna haalt de begrafenisondernemer de overledene af voor de voorbereidingen voor de begrafenis of crematie. Een obductie is geen belemmering voor de een begrafenis of crematie. Na de obductie maakt de patholoog een verslag dat hij opstuurt naar de arts die de obductie heeft aangevraagd. Als u daar prijs op stelt, maakt deze arts een afspraak met u om de bevindingen van de patholoog met u te bespreken. De afspraak hiervoor is meestal ruim een maand na de obductie, als het verslag afgerond is. Als u dan nog vragen heeft, kunt u deze met de arts bespreken.

Uitzonderingen

Er gelden andere procedures als iemand een niet-natuurlijke dood is gestorven of als het in het belang van de volksgezondheid is een obductie uit te voeren. Iemand die overlijdt na een ongeval, misdrijf of vermoeden daartoe, is een niet-natuurlijke dood gestorven. Hij moet dan gezien worden door een gemeentelijke lijkschouwer, die overlegt met een officier van justitie. Besloten kan worden tot een gerechtelijke obductie of tot het vrijgeven van het lichaam. Een gerechtelijke obductie vindt plaats bij een misdrijf of het vermoeden daartoe en wordt gedaan door een gerechtelijke patholoog. Voor een gerechtelijke obductie is toestemming van de familie niet ter zake: de officier van justitie legt dan beslag. Wordt het lichaam vrijgegeven en nabestaanden of de arts willen precies weten wat er is gebeurd, dan kan een obductie plaatsvinden door de patholoog van het ziekenhuis. Hiervoor is altijd toestemming van de nabestaanden vereist.

Als er een vermoeden is van een medische fout, kunt u ook een obductie laten doen. Dit is in de praktijk soms zeer lastig af te grenzen van een medisch risico. Wij adviseren u om dit te bespreken met de aanvragend arts en het verschil tussen risico en fout te laten uitleggen. In een situatie van een fout wordt de geneeskundige inspectie erbij betrokken. De beschrijving in deze folder is dan niet meer van toepassing.

Vragen?

U kunt ons gewoon bellen

Heeft u na het lezen van deze folder nog vragen, neem dan contact op of kijk op www.olvg.nl
Heeft u vragen over de vergoeding of betaling? Neem dan contact op met uw zorgverzekeraar of kijk op www.olvg.nl/zorgnota

Contact

Arts of zorgverlener OLVG

Als u nog vragen heeft, stel deze dan aan de behandelend arts.

Oost
Oosterpark 9
1091 AC Amsterdam

West
Jan Tooropstraat 164
1061 AE Amsterdam

Spuistraat
Spuistraat 239 A
1012 VP Amsterdam

IJburg
IJburglaan 727
1087 CH Amsterdam

Algemene voorwaarden: www.olvg.nl/algemene_voorwaarden. Klacht of opmerking: ga naar www.olvg.nl/klacht

Redactie en uitgave: Marketing en Communicatie, 4 juli 2017, 0392